

Én elfogadom az ikerítésből kivált nevek és a hangcsoport-kettőztetés műszókat is. Ez utóbbi jobb a szótagisméltésnél, ugyanis jónéhány így keletkezett becenévben hangcsoport kettőződik és nem szótag. A becézőnevek funkcionális rendszeréhez nem szólok hozzá, ugyanis egy-egy becenév funkcióértéke szinte minden közösségben más és más. Ugyanez a probléma az ÖRDÖG-féle szóltónév és említőnév elkülönítéssel. Lehet, hogy egy összefüggő tájegységben így elkülöníthetők a nevek, de ha 30-40 iskola tanulóinak a szóltóneveit vizsgálja meg az ember, az derül ki, hogy a megszólításban éppen úgy előkerülnek a ragadványnevek, mint ahogy említéskor előjönnek a becézőnevek. A gazdát cserélt becézőneveket, ezzel a terminológiával élve, inkább két úrnak szolgáló neveknek lehetne nevezni. ÖRDÖG FERENC terminológiájával akkor lehetne egyetérteni, ha valamelyik alapnév kiveszne, a becézője viszont hozzátapadna valamelyik más alapnévhez. E nevek esetében csak alkalmi becenévcseréről van szó. Tehát jobb kifejezés a becenévcseré vagy fölcserélt becenév.

A ragadványnév összefoglaló jellegével egyetértek. Funkciója szerint persze lehet megkülönböztető, kedveskedő, gúnyolódó vagy csúfolódó név. Szociológiai szempontból és még egy sereg más szempontból ismét másképpen osztályozhatjuk e neveket.

BACHÁT LÁSZLÓ

LEVÉLRÉSZLET A NÉVTUDOMÁNY MŰSZAVAIRÓL

...erről a kérdésről csak íves tanulmányban lehetne vélekedni. Annyit azonban intő-óvó figyelmeztetésként talán szabad figyelmükbe ajánlanom: ne változtassanak meg már kialakult műszókat csak azért, mert az jobban kifejezi a lényegét. Az efféle végig nem gondolt változtatásoknak sokszor nem éppen előnyös következményei vannak.

Itt van például a helynév és a földrajzi név műszó kérdése. Bizonyára engem ósdi-maradi nyelvésznek tartanak, mert magam mindig a helynév szót használom. Miért? 1. E műszónak csaknem két

százados múltja van, 2. Semmivel sem rosszabb, mint a földrajzi név műszó. 3. Egy műszó alkotásakor arra is vigyázni kell, hogy hogyan lehet származékosítani, összetételesíteni. A helynév műszóból játszva alakíthatók származékokat: helynévi, helyneves; helynévgyűjtés, helynévgyűjtő, helynévalakulat, helynévtörténet, helynévtörténeti, helynévtörténetés stb., stb. Tessék megpróbálni ugyanezt a földrajzi névvel! Rögtön felmerül az egybeírás és különírás kérdése. Pl. földrajzi név történet, földrajzi név történeti. Így? Vagy egybeírva? Melyik tagot melyikkel? Kötőjellel, nélküle? Mennyivel nehezebb az utóbbiak mindenike!

Persze már az is megfontolandó, hogy a földrajzi név jelentése szerint olyan név, amelyet a földrajztudományban használnak. De hát egy-egy település határában és belterületén sokszor százával előforduló helynévi alakulatok közül ugyan hány tartozik bele a „földrajzsász” érdeklődési körébe? Nem egyszer a településnéven kívül egy sem. Sőt ez utóbbi is nagyon mérsékelt gyakorisággal.

Sajnálatos, hogy mindezt nem gondolták meg azok, akik a földrajzi név műszóval egy két évszázados műszót kihalásra akartak ítélni. Igaza volt GYÖRFFY GYÖRGYnek, amikor véleményt nyilvánított ebben a kérdésben. Magam már rég készülődtem erre, de hát igaz a paisi mondás: „Idő az, ami nincs.”

Elnézést kérek, hogy csak ebben az egy műszó kérdésében tudtam, és ott is nemlegesen nyilatkozni, de ismétlem: jelenlegi elfoglaltságom mellett lehetetlen érdemben a felvetett műszókérdésekre válaszolnom.

Talán még általánosságban annyit: A műszóalkotáskor kell ugyan azzal törődni, hogy jelentéstanilag is a fogalmat mentől jobban kifejező szót alkossunk, de sokszor egy rövidebb műszó, amely nem fejezi is ki olyan pontosan a fogalmat, mint sallangosabb társa, a használat könnyedebb volta szempontjából előnyben részesítendő. A szavak a használatban telnek meg tartalommal.

Előadásában, látom, hivatkozik az én becenévi tanulmányomra (NyírK.), de csak erre, holott utóbb némi, de nem lényegbevágó módosítással közzétettem valamelyik kötetemben egy, valamelyest kiérleltebb változatát is. Azóta ezt is megfejelném. Az első változaton azonban mindenképpen túl vagyok...

SZABÓ T. ATTILA